

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 16. märts 2023
(OR. en)

7278/23

MI 204
COMPET 221
IND 115

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	16. märts 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 162 final
Teema:	KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE 30 aastat ühtset turgu

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 162 final.

Lisatud: COM(2023) 162 final

Brüssel, 16.3.2023
COM(2023) 162 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

30 aastat ühtset turgu

1. SISSEJUHATUS

Tänavu tähistame ühtse turu 30. sünnipäeva. Ühtne turg on ELi üks suurimaid saavutusi. Alates selle loomisest 1993. aastal on kodanikud ja ettevõtjad saanud kasu inimeste, teenuste, kaupade ja kapitali vabast liikumisest ulatuses, mis ületab isegi kõige julgemad kolmekümne aasta tagused ootused.

Olles algselt kavandatud vabakaubanduspiirkonnana, mille liikmete vahel ei ole tariifseid ega mittetariifseid tõkkeid, on ühtne turg nüüdseks midagi palju enam. Sellest on saanud maailma suurim integreeritud ühtse turu ala,¹ mis on samas ka üks enim väljapoole orienteeritud alasid. Ühtne turg on aga palju rohkem kui vaid õigusraamistik või üldine turg. See on vabadusel, progressil, võimalustel, majanduskasvul, ühisel heaolul ja vastupanuvõimel põhinev ala ning geopoliitilise prognoosi vahend.

Lisaks paljude igapäevaelus juba enesestmõistetavaks muutunud saavutuste meenutamisele on tähtis tunnistada, et ühtne turg on väärtuslik elusvara, mida meil tuleb alles hoida ja täiustada.

Ühtne turg peab ka edaspidi kohanema uute väljakutsetega,² nagu tõdes muu hulgas Euroopa Parlament oma resolutsioonis ühtse turu 30. aastapäeva kohta³. Turu alalhoidmiseks ja süvendamiseks, selle potentsiaali ärakasutamiseks, võrdsete võimaluste säilitamiseks nii liidus kui kogu maailmas ning selleks, et turg toetaks pikaajalise konkurentsivõime ja tootlikkuse kaudu ELi jõukust, nagu nõuti Euroopa Ülemkogul,⁴ on tarvis ühiseid jõupingutusi. Ühtne turg on ühine ruum, mis tänu prognoositavale ja lihtsale õigusraamistikule meelitab ligi investeringuid EList ja väljastpoolt.

Kehtivate õigusnormide täitmise tagamiseks, tõkete kõrvaldamiseks ja ühtse turu edasiste lõimumisvaldkondade uurimiseks on vaja ühiseid jõupingutusi. Võimalik kasu on väga suur: hinnangute kohaselt võib ainuüksi kaupade ja teenuste ühtse turu tõkete kõrvaldamine liikmesriikide tasandil tuua majandusse 2029. aasta lõpuks juurde 713 miljardit eurot⁵.

¹ Hinnatuna ostujõu pariteedis, IMFi maailmamajanduse väljavaade.

² Sealhulgas demograafilised väljakutsed.

³ Euroopa Parlamendi 18. jaanuari 2023. aasta resolutsioon ühtse turu 30. aastapäeva kohta: saavutatu tähistamine ja edasise arengu väljavaade, P9_TA(2023)0007.

⁴ Euroopa Ülemkogu järeldused, 9. veebruar 2023.

⁵ „Euroopa mõõtme puudumisest tulenevate kulude kaardistamine (2019–2024)“, Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse uuring, 2019.

2. ÜHTNE TURG 30 AASTAT EUROOPA PROJEKTI KESKMES

2.1. Kodanike ja ettevõtjate elujärje parandamine koos rohe- ja digipöördega

Inimeste, kaupade, teenuste ja kapitali vaba liikumine annab eurooplastele juurdepääsu kõikvõimalikele toodetele, teenustele, kogemustele, ideedele, kultuuridele ja keeltele. Iga päev saab sellest meie maailmajaos kasu enam kui 440 miljonit kodanikku. Ühtne turg on ennekõike vahend inimeste heaolu suurendamiseks.

Rändluse lisatasude kaotamine võimaldab meil Euroopas reisides olla ühenduses pere ja sõpradega. Ühtsel turul ringlevad **tarbekaubad ja toiduained** on muutunud ohutumaks, olenemata sellest, kas neid ostetakse internetist või väljastpoolt internetti, ning ohtlikud tooted eemaldatakse turult. **Ühtne elektroonikaseadmete laadija** vähendab elektroonikajäätmeid ja tarbijate ebamugavusi ning aitab säästa 250 miljonit eurot aastas. Euroopa ühtne transpordipiirkond võimaldab ELis soodsalt reisida ja kaupa vedada. Suuremad **reisijaõigused** tähendavad, et reisiplaanide luhtumise korral saame hüvitist. Ettevõtjad ja kodanikud saavad teha piiriüleseid makseid sama lihtsalt kui riigisiseseid. Tarbijad võivad **krediidi** taotlemisel olla kindlad paremas kaitses.

Ühtne turg lihtsustab ka teises liikmesriigis elamist, õppimist, töötamist ja pensionile jäämist. **Erasmuse** programm on aidanud ligi 13 miljonil noorel välismaal õppida ja töötada. Ühtne turg on avardanud Euroopa spetsialistide väljavaateid ja võimalusi, sest nende **kutsekvalifikatsioone** tunnustatakse hõlpsamini. Tänu **sotsiaalkindlustusnormide** kooskõlastamisele saavad miljonid eurooplased välismaal elades kasutada oma pensioni- ja tervishoiuõigusi ning töötervishoiu ja tööohutuse normid tagavad õiglase konkurentsi ja kõrged standardid kõigile olenemata töökohast⁶.

Ühtne turg kiirendab hoogsalt **rohepööret** kooskõlas Euroopa rohelise kokkuleppega. ELi tasandil ühetaoliselt kehtestatud tootestandardid võimaldavad järgida keskkonna- ja ohutusnõudeid ning energiatõhususe nõudeid. ELi heitkogustega kauplemise süsteemi turupõhine lähenemisviis vähendab heitkoguseid kulutõhusal viisil ning sellest saadav tulu võib toetada üleminekut puhtamale tootmisele ja soodustada innovatsiooni.

ELi integreeritud energiaturg on kõige kulutõhusam viis varustada ELi kodanikke energiaga kestlikult, kindlalt ja taskukohaselt. Viimasel kümnendil on Euroopa elektriturgude edasiseks lõimimiseks tehtud jõupingutused toonud tarbijatele suurt kasu, mis ulatub ligikaudu 34 miljardi euroni aastas: on võimaldatud piiriülest kaubandust liikmesriikide vahel ja parandatud varustuskindlust laiemal geograafilisel alal⁷. Sagedastest tarnehäiretest hoolimata on ühtne turg aidanud tagada energia, eelkõige gaasi liikumise sinna, kus seda enim vajatakse. Piirkondlik koostöö ja solidaarsus on ELi energiasüsteemi vastupanuvõime tagamise juures olnud esmatähtsad. Seda varustuskindlust on aidanud tublisti suurendada

⁶ See ühtse turu holistiline roll on sätestatud Euroopa Parlamendi resolutsioonis (vt punkt 9).

⁷ Energeetikasektori Reguleerivate Asutuste Koostööamet: <https://www.acer.europa.eu/events-and-engagement/news/press-release-acer-publishes-its-final-assessment-eu-wholesale>.

üleeuroopaliste energiavõrkude (TEN-E) määrus, mis võimaldab ühishuviprojektide kaudu liikmesriikide energiasüsteeme omavahel ühendada. Samal ajal on äsjane energiakriis toonud esile mitmeid puudusi, millele EL on pidanud reageerima.

Lähiaastatel peab ühtne turg arenema, et vastata kodanike ootustele, mis on seotud inimkeskse **digiüleminekuga** ning turgudega, mis muudavad kestlikud valikud taskukohaseks ja atraktiivseks. **Digitenuste õigusaktiga** tagatakse, et veebiettevõtjad saavad tegutseda kogu Euroopas ühtsete ja vahetult kohaldatavate normide alusel ning et kodanikud saavad turvaliselt kasutada veebiplatvorme ja e-kaubanduse teenuseid olenemata sellest, kus nad ELis asuvad, olles kaitstud ebaseadusliku sisu, desinformatsiooni ja küberkiusamise eest. **Digiturgude õigusaktiga** tagatakse digisektoris õiglased ja konkurentsile avatud turud, et platvormid ei saaks kuritarvitada ühtsel turul oma mõjuvõimu sisule juurdepääsu kontrollijana. Ühtlustatud õigusnormid näiteks audiovisuaalmeedia ja autoriõiguse valdkonnas toetavad digimaailma kultuurilist mitmekesisust ja meediapluralismi. Juba vastu võetud andmehalduse määрусega ja peagi kokku lepitava andmemäärusega arendab EL tõelist **ühtset andmeturgu**, mis avab võimalusi kõigile majandustegevuses osalejatele ja muudab Euroopa osava andmekasutusega majanduses üleilmseks liidriks. Samuti loome **küberturvalisuse** ühtse turu ja kehtestame küberturvalisuse nõuded kõigile ühendatavatele toodetele, nii tarkvarale kui ka riistvarale.

EL on välja töötanud digivahendid, et ühtne turg sujuvamalt toimiks. Pandeemia ajal töötas komisjon liikumisvabaduse hõlbustamiseks kiiresti välja **digitaalse COVID-tõendi**, mis võimaldas ELi kodanikel ja elanikel hõlpsasti digitaalselt tõendada, et nad on kas COVID-19 vastu vaktsineeritud, saanud negatiivse testitulemuse või tervenunud.

Digivahendid **vähendavad halduskoormust** ning **suurendavad** kodanike ja ettevõtjate jaoks **läbipaistvust**. Kes tahavad saada lisateavet oma õiguste ja võimaluste kohta, võivad avada portaali „**Your Europe**“, mis on ühtne teabepunkt. Need, kes otsivad abi ühtsel turul esinevate probleemide lahendamiseks, võivad kasutada **Teie Euroopa Nõuannet** ja **SOLVITit**, mis aitab ELi õiguse rikkumisest mõjutatud ettevõtjatel või üksikisikutel lahendada vaidlusi ja saada kohtuvälist õiguskaitset, et takistusi ületada. Ettevõtluskeskkonna parandamisel keskendub SOLVIT sellele, et väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd) saaksid võimalikult hästi ära kasutada ühtse turu võimalusi. **Siseturu infosüsteem (IMI)**,⁸ ühendab tuhandeid haldusasutusi, hõlbustab nendevahelist piiriülest haldusteabevahetust ja lahendab probleeme. Infosüsteem on aastatega pidevalt kasvanud ja hõlmab nüüd 19 poliitikavaldkonda⁹. Kokkuvõttes loob see tõelise ühtse turu tagakontori, mis on kasulik nii ettevõtjatele kui ka haldusasutustele.

Ühekordsuse põhimõtte tehniline süsteem (OOTS) tagab, et kui ettevõtja või kodanik on ühe korra esitanud haldusasutusele dokumendi, saab seda turvaliselt üle anda teistele haldusasutustele, et vastav isik saaks teha muid toiminguid, ilma et oleks vaja dokumenti uuesti esitada. Kõik need vahendid on kättesaadavad ELi **ühtse digivärava** kaudu. Lisaks annab **Euroopa digitasku**¹⁰ kodanikele ja ettevõtjatele standarditud dokumendid, mida saab

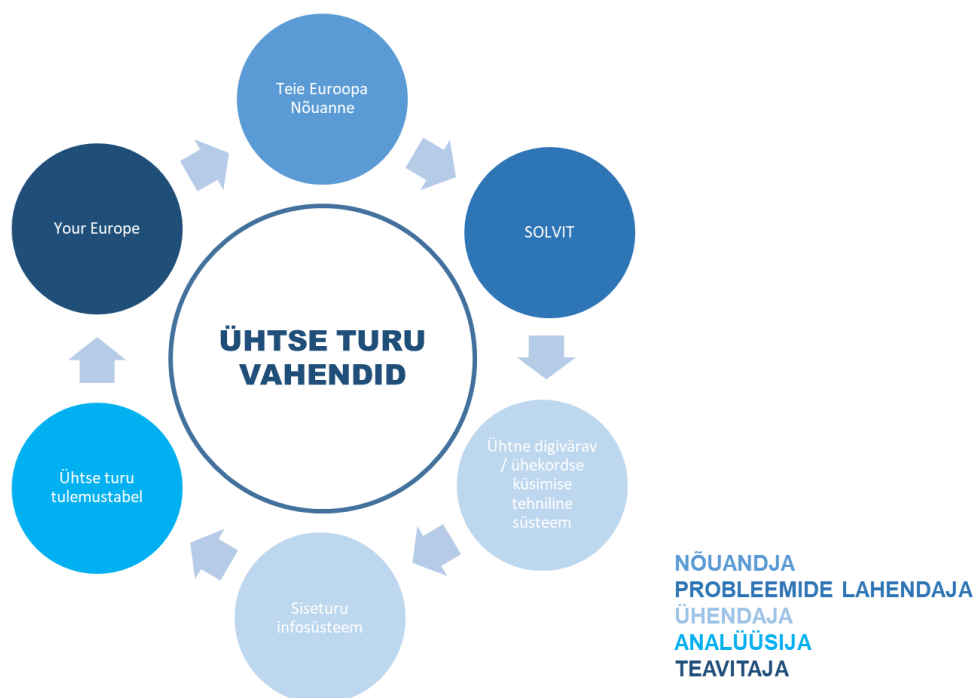
⁸ Siseturu infosüsteem: https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_et.htm.

⁹ [2022. aasta ühtse turu tulemustabel](#), IMI üldtulemused.

¹⁰ Lisateabe saamiseks vt [Euroopa digiidentiteet \(europa.eu\)](#).

ELis turvaliselt kasutada oma isiku ja põhiandmete tõendamiseks, näiteks kutsetunnistused või tervishoiu- ja sotsiaalkindlustusdokumendid. Lisaks püüab EL digikümnendi¹¹ eesmärgi saavutamiseks pakkuda 2030. aastaks kõiki peamisi avalikke teenuseid internetis.

Graafik 1. Ühtse turu vahendid

Allikas: Euroopa Komisjon

2.2. Majanduse elavdamine

Suurima integreeritud turuna maailmas on ühtne turg ületanud kõiki makromajanduslikke ootusi. See moodustab 18 % maailma SKPst¹² ning on hüppelauaks ettevõtjatele, kes pakuvad oma kaupu ja teenuseid rohkem kui 440 miljonile ELi kodanikule. Ühtsel turul on 23 miljonit ettevõtjat,¹³ kes annavad tööd ligi 128 miljonile inimesele¹⁴. Ühtne turg on toonud väga **suurt majanduslikku kasu** ja kasvatanud ELi SKPd pikas perspektiivis kuni 9 % rohkem kui olukorras ilma ühtse turuta¹⁵. Selline integratsioon on ja jääb **majanduskasvu ja töökohtade**

¹¹ Lisateabe saamiseks vt [otsus 2030. aasta poliitikaprogrammi „Tee digikümnendisse“ kohta](#).

¹² SKP praeguste hindade juures.

¹³ V.a finantssektor.

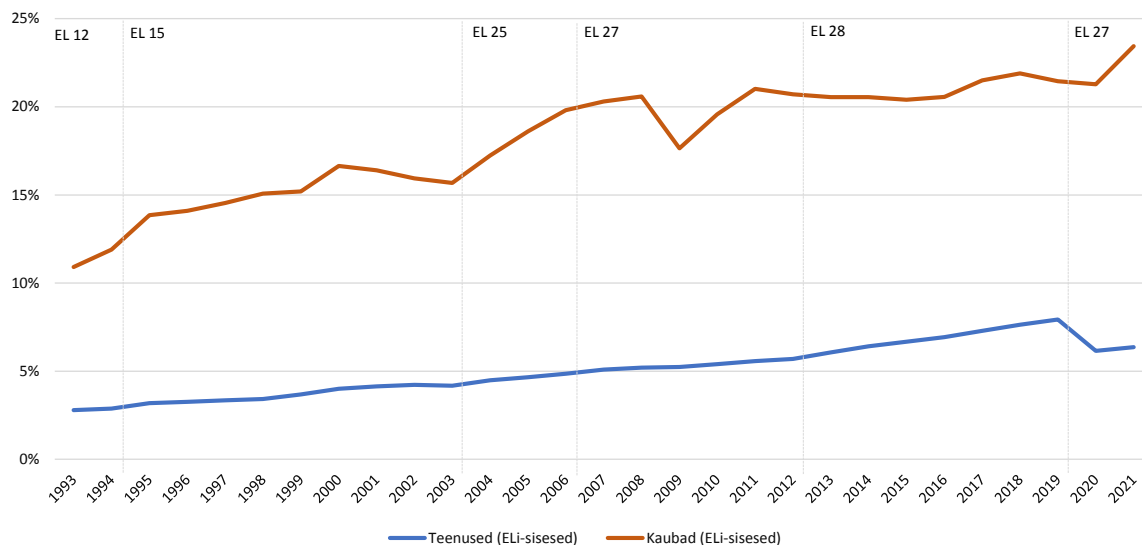
¹⁴ „Celebrating 30 years of EU Single Market 1993–2023“, Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20221206-1>.

See arv hõlmab finantssektorivälisest ettevõtlust (NACE Rev. 2 jaod B–N ja osa 95, v.a jagu K), kuhu kuulub tööstus, ehitus, jae- ja hulgikaubandus, mittefinantsteenused.

¹⁵ Aruteludokument 094: [Ühtse turu majandusliku mõju kvantifitseerimine struktuurses makromodelis \(europa.eu\)](#), Jan in't Veld, 2019.

loomise peamiseks allikaks¹⁶. Kui aastatel 2000–2014 suurenes kogutööhõive ELis 5,5 %, siis piiriülestest teenustest sõltuvate töökohtade arv¹⁷ samal ajal pea kahekordistus (5,6 miljonilt 10,9 miljonile)¹⁸. Kaubavahetus ja teenuskaubandus liikmesriikide vahel on ELi majanduse suurust arvestades viimase 30 aasta jooksul ligikaudu kahekordistunud. Teadlased leiavad, et majanduslik integratsioon Euroopas on õiguslikust vaatepunktist suurem kui näiteks Ameerika Ühendriikides¹⁹.

Graafik 2. Kaupade ja teenustega kauplemine ühtsel turul (1993–2021)

Allikas: komisjoni talitused Eurostati andmete põhjal. Märkus. Graafikul on ELi-sisesed kauba- ja teenusevooge esitatud protsendina ELi SKPst. Vertikaalsed punktijooned näitavad muutusi vaadeldavate kaubanduse ja SKP andmete ulatuses vastavalt liikmesriikide arvule (nt aastatel 2007–2012 arvestatakse EL 27 kaubandust ja SKPd ning aastatel 2013–2019 EL 28 kaubandust ja SKPd). Kaubandust mõõdetakse impordi ja ekspordi keskmise alusel.

Lisaks on ühtne turg tähtis Euroopa **finantsintegratsiooni** vahend ning kesksel kohal ka majandus- ja rahaliidus. See lihtsustab ettevõtjatel raha hankimist ja muudab Euroopa atraktiivsemaks investeerimiskohaks²⁰. ELi-sisesed välismaised otseinvesteeringud ja portfelliinvesteeringud kasvasid viimastel aastakümnetel järjepanu ning olid 2021. aasta teises kvartalis vastavalt ligi viis korda ja neli korda suuremad kui 2002. aasta alguses.

¹⁶ Allikas: Taani tööstus-, ettevõtlus- ja rahandusministeerium, [Ühtne turg pakub tööd 56 miljonile inimesele ELis](#).

¹⁷ Nende ettevõtete töötajad, kes ekspordivad teenuseid või pakuvad ekspordisektorile vahetooteid ja -teenuseid.

¹⁸ Allikas: „Cross border services in the internal market: an important contribution to economic and social cohesion“, Manuel Fritschi ja dr Roman Bertenrathi uuring (2019); <https://www.eesc.europa.eu/et/our-work/publications-other-work/publications/cross-border-services-internal-market-important-contribution-economic-and-social-cohesion>.

¹⁹ Allikas: C. Parson ja A. Smith, „The „completeness“ of the EU Single Market in comparison to the United States“, Single Market Economy Papers, WP7, Euroopa Komisjoni väljaannete talitus, 2022. Vt ka punkt 2.4 mitteregulatiivsete tökete kõrvaldamise kohta ELis halduskoostöö ja digivahendite abil.

²⁰ Allikas: „Financial Integration and Structure in the Euro Area“ (Euroala finantsintegratsioon ja -struktuur), Euroopa Keskpank, Frankfurt, 2022. „Euroopa finantsstabiilsuse ja lõimumise ülevaade“, komisjoni talituste töödokument, SWD(2022) 93 final, Euroopa Komisjon, Brüssel, 2022.

Kapitaliturgude liidu tegevuskava raames on pooleli mitu algatust ühtse kapitalituru väljakujundamiseks. Viimati tegi komisjon 2022. aasta detsembris kapitaliturgude liidu raames ettepaneku vähendada bürokraatiat ettevõtjate, eelkõige VKEdes jaoks, kes soovivad koguda börsidel rahalisi vahendeid, ning teise ettepaneku kõrvaldada struktuursed tõkked, ühtlustades äriühingute maksejõuetust käsitlevate õigusaktide põhiaspektid. Siiski on riiklike kapitaliturgude integreerimiseks veel palju teha. Integreeritud ja usaldusväärsed maksesüsteemid toetavad ühtse turu toimimist ja tugevdavad sellega ELi konkurentsivõimet.

Ühtse turu sotsiaalne kasu tööhõivele on samuti märkimisväärne: ELi-sisesest kaubandusest sõltub ELis 56 miljonit töökohta. ELi piires liikuvate töötajate arv on viimase 30 aasta jooksul pidevalt kasvanud tänu sellistele programmidele nagu EURES²¹ ning poliitikale, mille eesmärk on parandada kutsevalifikatsioonide ja oskuste tunnustamist. ELi sotsiaalse turumajanduse mudel tugineb kõrgetele sotsiaalsetele standarditele, mida edendatakse **Euroopa sotsiaalõiguste sambaga**. Mudel edendab võrdseid võimalusi ja juurdepääsu tööturule, õiglasi töötingimusi ja sotsiaalkaitset ning kaasatust ja mitmekesisust (nt töötajate lähetused,²² töö- ja eraelu tasakaal,²³ piisav miinimumpalk²⁴ ja läbipaistev tasustamine). Selline sotsiaalraamistik aitab omakorda kaasa võrdsete võimaluste loomisele ühtsel turul.

Ühtne turg on võimaldanud ka **sotsiaalmajanduse** edasist arengut; Euroopas on ligikaudu 2,8 miljonit sotsiaalmajandusettevõtet, kus töötab ligikaudu 13,6 miljonit inimest²⁵. Komisjon võttis 2021. aasta detsembris vastu sotsiaalmajanduse tegevuskava,²⁶ milles esitati konkreetseid meetmed, mis tuleb rakendada 2030. aastaks. Tänavu võetakse vastu sotsiaalmajanduse pakett, sh seadusandlik algatus ühingute piiriülese tegevuse kohta ühtsel turul.

Ühtsel turul on olnud kaalukas roll selles, et ELis on järjestikuste laienemiste järel saanud toimuda järkjärguline ülespoole suunatud **majanduslik lähenemine**. Seda seetõttu, et ühtne turg on loonud ettevõtjatele ELis võrdsed võimalused, nii et ettevõtjatel on lihtsam piiriüleselt tegutseda ja võrdsetel alustel konkureerida. See on soodustanud piiriülest kaubandust ja investeerimist, mis on omakorda hoogustanud majanduskasvu ja töökohtade loomist²⁷. Sotsiaalne ja majanduslik ühtekuuluvus on ühtse turu toimimiseks elutähtis, nagu tunnistati ka selle asutamiseaktis 30 aastat tagasi. Ühtekuuluvuspoliitika toetab Euroopa piirkondade harmoonilist arengut, et nad saaksid anda oma panuse ühtsesse turge ja saada osa ühtses turus

²¹ EURES on Euroopa tööturuasutuste koostöövõrgustik, mille mõte on hõlbustada töötajate vaba liikumist, [EURES \(europa.eu\)](https://eures.europa.eu).

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. juuni 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/957, millega muudetakse direktiivi 96/71/EÜ töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega (EMPs kohaldatav tekst).

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/1158, milles käsitletakse lapsevanemate ja hooldajate töö- ja eraelu tasakaalu ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2010/18/EL.

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. oktoobri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2041, mis käsitleb piisavat miinimumpalka Euroopa Liidus.

²⁵ See arv käib EL 28 kohta. Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee uuring „Recent evolutions of the Social Economy in the European Union“ (Sotsiaalmajanduse hiljutised arengud Euroopa Liidus), Monzon J. L. ja Chaves R., 2017.

²⁶ Komisjoni teatis „Inimeste hüvanguks toimiva majanduse kujundamine: sotsiaalmajanduse tegevuskava“, COM(2021) 778.

²⁷ Allikas: C. Parson ja A. Smith, „The „completeness“ of the EU Single Market in comparison to the United States“, Single Market Economy Papers, WP7, Euroopa Komisjoni väljaannete talitus, 2022. Vt ka punkt 2.4 selliste mitteregulatiivsete tõkete kõrvaldamise kohta ELis halduskoostöö ja digivahendite abil.

osalemise hüvedest. Majandustegevuse võimaluste avardamisega on ühtne turg aidanud väiksema sissetulekuga riikidel läheneda suurema sissetulekuga riikidele ning toetanud töökohtade loomist, vähendades seega töötust. Ühtne turg on **toetanud Euroopa ettevõtjate konkurentsivõimet**,²⁸ mille tulemuseks on tarbijate jaoks paremad tooted ja madalamad hinnad²⁹. Samuti on turg tihedalt lõiminud ja kokku sidunud ELi väärtusahelad. Liikuvuse ja autotööstuse ökosüsteem näiteks ei koosne mitte ainult maailmakuulsatest suurkorporatsioonidest, vaid eelkõige komponenditarnijatest, müügi- ja remondivõrgustikest, ning hõlmab kokku 1,8 miljonit ettevõtjat, millest 99,7 % on VKEd.

Konkurentsipoliitikal on keskne roll hästi toimivate turgude säilitamisel ja peamiste turutõrgete kõrvaldamisel Euroopas. Alates liidu loomisest on konkurentsipoliitika aidanud tööstusharudel saada tugevamaks ja ülemaailmselt konkurentsivõimeliseks ning taganud ELi kodanikele lõpuks väga hea konkurentsivõimega sotsiaalsest turumajandusest saadava kasu. Reeglitel põhinev konkurentsivõime normide täitmise tagamine annab ühtlasi õiguskindluse ja prognoositavuse kõigile ettevõtjatele, kes püüavad Euroopa ühtse turu võimalusi parimal viisil ära kasutada.

2.3. Kriisikindluse ja vastupidavuse suurendamine

Hiljutised kriisid on näidanud, et sujuvalt toimival ühtsel turul on otsustav tähtsus. Elutähtsate teenused, nagu energia, veevarustus, tervishoid, transport³⁰ ja telekommunikatsioon, on inimeste heaolu tagamisel ja hädaolukordadele reageerimisel kesksel kohal. Need teenused peavad toimima nii katastroofi või kriisi ajal kui ka pärast seda.

Kui liikmesriigid tegutsevad üksinda, sulgedes oma piirid või kehtestades ELi-siseseid ekspordikeelde meditsiiniseadmetele, teraviljale või toorainele, satub kogu ühtse turu toimimine surve alla, ohustades tööstust, teenuseid, kutsetöötajaid ja kokkuvõttes ka kodanikke. Ehkki COVID-19 pandeemia tõi alguses kaasa esmavajalike toodete nappuse ja suured liiklusummikud piiridel, takistades elutähtsate töötajate vaba liikumist, jäi ühtne turg võitjaks. Kui üleilmne nõudlus maskide ja vaktsiinide järele kasvas, aitas ühtne turg korvata puudujääke tarneallikate mitmekesisuses ja elutähtsaks muutunud kaupade tootmise suutlikkuses.

Pärast algetappi, mil liikmesriikide ametiasutused kehtestasid ühepoolselt ja koordineerimata viisil tõkkeid kaupade, teenuste ja inimeste vabale liikumisele, mõjutades tugevalt

²⁸ Viimasel aastakümnel on teadusuuringud ja innovatsioon selle laiemas tähenduses andnud kaks kolmandikku ELi tootlikkuse kasvust. Programm „Euroopa horisont“ ja selle eelkäijad on aidanud luua tippasemel teadmisi ja tehnoloogiat ja seda paremini ühtsel turul levitada. Vt „Science, Research and Innovation Performance of the EU (SRIP) report 2020“ (Aruanne ELi tulemustest teaduse, teadusuuringute ja innovatsiooni vallas 2020. aastal). Eurobaromeetri 2022. aasta oktoobris tehtud konkurentsipoliitika uuring, milles keskenduti kodanikele ja VKEdele, näitab, et valdava osa vastanute arvates soodustab konkurents innovatsiooni ning pakub suuremat valikut ja soodsamaid hindu. Vt https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/et/ip_22_6374.

²⁹ Konkreetsete hinnangute töid sekkumised ühinemiste, kartellide ja konkurentsieeskirjade rikkumise juhtumites aastatel 2012–2021 klientidele otseselt 12–21 miljardit eurot sääste aastas (2023. aasta ühtse turu aruanne, lk 18).

³⁰ Selleks et tugevdada ELi transpordi vastupanuvõimet kriisidele, võttis komisjon vastu teatise transpordisektori hädaolukorra lahendamise plaani kohta (COM/2022/211 final). Vt ka sõjaväelise liikuvuse tegevuskava 2.0: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/action-plan-military-mobility-20_en

majandustegevust, võttis komisjon liikmesriikide toel meetmeid tõkete kõrvaldamiseks mitmesuguste algatustega, nagu rohelised transpordikoridorid. EL hoidis meid ülejäänud maailmaga siduvaid tarneahelad avatuna, tuginedes edukale tööstusele, mis on nautinud aastakümneid ühtse turu eeliseid, ning ühendades kogu Euroopa jõu ja suutlikkuse alates suurettevõtetest kuni väga uuenduslike ja konkurentsivõimeliste VKEdeni.

Oleme nendest kriisidest saanud vajalikud poliitilised õppetunnid, tuginedes neile saavutustele. Komisjon lõi **tervisealasteks hädaolukordadeks valmisoleku ja neile reageerimise asutuse (HERA)**, et tulevasi piiriüleseid tervisealaseid hädaolukordi paremini avastada, ennetada ja neile reageerida. Komisjon on teinud ka ettepaneku uue **ühtse turu hädaolukorra mehhanismi** kohta, et tagada kriisiolukorras ühtse turu avatus ja õiglus ning selliste kaupade ja teenuste jätkuv kättesaadavus, mida inimesed ja ettevõtjad kõige enam vajavad. Üldisemalt on EL suurendanud kriisivalmidust kõigil tasanditel liidu elanikkonnakaitse mehhanismi kaudu³¹. Peale selle on ühtse turu vastupanuvõime tagamiseks vaja ELi tasandil kooskõlastatud lähenemist kasvavatele piiriülestele ohtudele, mis ähvardavad eelkõige elutähtsaid sektoreid ja taristut, ning see lähenemisviis töötatakse välja ja võetakse kasutusele julgeolekuliidu raames³².

Vastupanuvõimet suurendatakse ka parema valmisolekuga. Tõenduspõhiseks poliitikakujundamiseks on komisjon välja töötanud **varajase hoiatamise süsteemi (SCAN-seiresüsteem)**³³. See kasutab peaaegu reaajas toliliandmeid ning uurib anomaaliaid kogustes ja hindades, et avastada varaseid märke tarneahela häiretest. Muud võimalikud mõjutajad on teatava piiratud välisallikatest pärit impordi ülemäärane koondumine, strateegiliste sõltuvuste põhjustatud üleilmsete nõrkade lülide olemasolu kriitiliste sisendite puhul või märgid ELi piiratud tööstuslikust tootmisvõimsusest. **Kiibimäärus**³⁴, mille kohta esitati ettepanek **2022. aastal**, ja käesoleva teatisega samaaegne ettepanek **Euroopa kriitilise tähtsusega toorainete määruse kohta**³⁵ aitavad muuta ELi maailmatasemel teadusuuringud juhtpositsiooniks tööstuses, investeerides Euroopa tööstusse ja edendades rahvusvahelisi partnerlusi, ning loovad raamistiku, mis võimaldab parandada ühtsel turul juurdepääsu toorainetele, suurendada Euroopa suutlikkust ja mitmekesistada väliseid tooraineallikaid.

Rohelise kokkuleppe tööstuskavas kliimanetraalsuse ajastuks³⁶ on esitatud Euroopa tööstuse praegused probleemid ning pandud ette uusi meetmeid nullnetotööstuse edendamiseks. Selle kava osana on komisjon teinud ettepaneku **kliimanetraalse majanduse õigusakti**³⁷ kohta ning võtnud vastu **rügiabi ajutise kriisi- ja üleminekuraamistiku**,³⁸ milles on sätestatud ajutised ja proportsionaalsed sihtmeetmed, millega kiirendada Euroopa konkurentsipõhist üleminekut kliimanetraalsele majandusele,

³¹ https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en.

³² [Nt elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiv \(EL\) 2022/2557](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2557).

³³ Vt seiresüsteem SCAN (tarneahela hoiatusteated), kus seda lähenemisviisi kasutatakse katserakendusega päikesepaneelide tarneahelas: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/scan-supply-chain-alert-notification-monitoring-system_en.

³⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa pooljuhiökosüsteemi tugevdamiseks (kiibimäärus), COM(2022) 46 final.

³⁵ COM(2023) 160.

³⁶ COM(2023) 62.

³⁷ COM(2023) 161.

³⁸ [Ajutine kriisi- ja üleminekuraamistik \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/161).

vältides samal ajal ühtse turu killustumist. Lisaks, nagu on märgitud rohelise kokkuleppe tööstuskavas, kavatakse komisjon teha veel enne 2023. aasta suve ettepaneku Euroopa suveräänsuse fondi loomiseks, et Euroopal oleks edumaa rohe- ja digipöörde jaoks tähtsate ja kujunemisjärgus tehnoloogiate valdkonnas ning et kaitsta ühtekuuluvust ja säilitada ühtse turu terviklikkus.

2.4. Ühtne turg kui tõmbetegur ja geopoliitiline väärtus ülemaailmsel areenil

Eelised, mida pakub ühtne turg, on oluliseks teguriks **ELi üldises atraktiivsuses julgeoleku, stabiilsuse ja avatud väärtuste tõmbekeskusena**. ELi osakaal maailma kaubavahetuses on umbes 14 %³⁹. Lisaks järjestikustele laienemistele aastatel 1973–2007 otsustasid EFTA liikmed Island, Liechtenstein ja Norra 1990. aastatel luua koos ELiga Euroopa Majanduspiirkonna, mille tulemusena laienesid ühtse turu neli vabadust ka neisse riikidesse. Liidu ja selle ühtse turu liikmeks soovivad saada ka paljud Lääne-Balkani ja idanaabruse riigid. EL on kindlalt pühendunud Lääne-Balkani riikide toetamisele nende teel Euroopa Liitu.

EL kasutab lisaks kõiki võimalusi, et integreerida Ukraina tihedamalt ühtsele turule, näiteks ühendades Ukraina ELi elektrivõrguga, peatades imporditollimaksud Ukraina ekspordilt ELi, luues solidaarsuskoridore, et parandada inimeste ja kaupade liikumist, ning tuues Ukraina Euroopa „rändle nagu kodus“ piirkonda. Komisjon ja Ukraina keskenduvad ühiselt kokkulepitud prioriteetsetele meetmetele,⁴⁰ sealhulgas riigihangete, standardimise, tööstuskoostöö, tehniliste kaubandustõkete ja vastavushindamise valdkonnas,⁴¹ et lõimida Ukraina paremini ühtsesse turgu. Sarnased jõupingutused on käimas ka Moldova lõimimiseks. EL kaasab Ukraina ja teised idapartnerluse riigid ka mitmesse olulisse ELi programmi, näiteks ühtse turu programmi⁴².

Ühtne turg on ka väljapoole suunatud **geopoliitiline hoob**, mis tugevdab ELi positsiooni ja mõju maailmas. See on ELi rahvusvahelise diplomaatia majanduslik selgroog. Ülemaailmne mõju on väga tähtis, kui võtta arvesse viimase 30 aasta geopoliitilisi arenguid ja tihedat üleilmset konkurentsi teiste mandrisuuruste majandustega. Näiteks pandeemia ajal andis vaktsiinide kiire väljatöötamine ja neile lubade andmine ELi range ravimirežiimi alusel⁴³ liidule tugeva lähteasukohta COVID-19 tõkestamiseks kogu maailmas.

ELi ühtse turu suuruse ja atraktiivsuse tõttu otsustavad ettevõtjad sageli kohaldada oma globaalses tegevuses ELi õigusakte ja standardeid. See on võimaldanud ELil suurendada üleilmset heaolu ja toetada kestliku arengu eesmäärke, nagu jätkusuutlik majanduskasv, kõrge

³⁹ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_et.

⁴⁰ ELi ja Ukraina põhjaliku ja laiaulatusliku vabakaubanduslepingu tõhusama rakendamise ajakohastatud prioriteetne tegevuskava.

⁴¹ Komisjon valmistab ette pinnast tööstustoodete vastavushindamise ja tunnustamise lepingu sõlmimiseks Ukrainaga. Komisjon teeb ettevalmistustöid ka Moldovaga, et alustada läbirääkimisi samasuguse lepingu üle.

⁴² Ühtse turu paremaks toimimiseks võeti vastu mõjus 4,2 miljardi euro suurune rahastamispakett – ühtse turu programm –, et toetada mitmesuguseid meetmeid alates turujärelevalve parandamisest kuni kodanike ja ettevõtjate aitamiseni probleemide lahendamisel, VKEde konkurentsivõime toetamiseni ja toiduohutuse parandamiseni.

⁴³ [COVID-19 vaktsiinid | Euroopa Raviamet \(europa.eu\)](#).

tasemel sotsiaalkaitse, eraelu puutumatuse ja põhiõiguste austamine⁴⁴ ning tugev keskkonna ja inimõiguste kaitse.

Siinkohal on eriti edukaks osutunud Euroopa **standardimisüsteem**, milles on eriline roll ühtlustatud Euroopa standarditel, mis võimaldavad ettevõtjatel tõendada ELi õiguse järgimist kogu ühtsel turul üheainsa standardiga. Hiljutise ELi standardimisstrateegia⁴⁵ toel on standarditel tähtis koht digi- ja rohepöördes ning need võivad tõsta ELi maailmas juhtpositsioonile, eriti strateegiliste tehnoloogiate valdkonnas. Standardid võivad ühtlasi aidata luua kaasavama ühiskonna, andes juurdepääsu paljudele igapäevastele toodetele ja teenustele. Rahvusvahelised standardid on tähtsad mitte ainult tehniliste kaubandustõkete kõrvaldamisel, vaid ka ELi ettevõtjate rahvusvahelise turulepääsu hõlbustamisel. Arvestades standardite kasvavat tähtsust geopolitikas, on ELi väärtuste ja huvide rõhutamiseks vaja, et EL osaleks aktiivsemalt ka rahvusvaheliste standardite väljatöötamises. Selleks peab komisjon strateegilisi dialooge peamiste kaubanduspartneritega, nagu USA, Jaapan ja India.

Ühtne turg on võimaldanud ELil saada kaubandushiiuks, loonud võimalusi ELi ettevõtjatele välismaal, tutvustanud meie õigusnorme ja väärtusi, ühendanud ELi maailma kasvukeskustega, kindlustanud vajalikud sisendid ja toetanud teisi kestlikkuseesmärkide saavutamisel. EL on suurim kaubanduspartner 53 riigile, kelle arvele langeb 48 % maailma SKPst. **Ühtne turg aitab tagada, et ELi avatus käib käsikäes ELi õigusnormide järgimisega**, näiteks välisriigi subsidiumide põhjustatud moonutuste kõrvaldamisel⁴⁶ ning sunniviisilise töö⁴⁷ või keskkonnaalaselt/sotsiaalselt kehtmatute tavadega valmistatud kaupade keelustamisel. Lisaks sõltub ELi suutlikkus kasutada reeglitepõhise rahvusvahelise korra säilitamiseks majanduslikke vahendeid, näiteks sanktsioone ja piiranguid, hästitoimivast ühtsest turust, millel on maailmamajanduses keskne roll.

3. EDASISED SAMMUD. ÜHTSE TURU EDASINE LÕIMIMINE

Aastapäevad annavad mitte ainult võimaluse vaadata tagasi senistele saavutustele, vaid sõnastada ka tulevikuootusi ja püstitada eesmärgid. Kiirelt muutuv keskkonnas tuleb jätkata jõupingutusi ühtse turu normide täitmise parandamiseks ning ühtse turu eest ühise vastutuse võtmiseks ELi ja liikmesriikide tasandil. Neid norme tuleb vastavalt vajadusele kohandada uutele toodetele, teenustele ja ärimudelitele, mis aitavad hoogustada rohe- ja digipööret.

⁴⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. aprilli 2016. aasta määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus).

⁴⁵ „ELi standardimisstrateegia: ülemaailmsete standardite kehtestamine, et toetada vastupidavat, rohelist ja digitaalset ELi ühtset turgu“, COM(2022) 31.

⁴⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2560, mis käsitleb siseturгу moonutavaid välisriigi subsidiume.

⁴⁷ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega keelatakse sunniviisilise töö tulemusena valminud tooted liidu turul, COM(2022) 453 final.

Täielikult toimiv ühtne turg on ELi pikaajalise konkurentsivõime peamine alus. Komisjoni konkurentsivõime-teemalises teatises,⁴⁸ mis avaldatakse koos käesoleva teatisega, on esitatud meetmed, millega tagada prognoositav, sidus, lihtsustatud ja pikaajalist konkurentsivõimet **soodustav õigusraamistik**, rohe- ja digipöördeks ja majanduskasvuks vajalike oskuste kättesaadavus ning kiirem ja parem juurdepääs rahastamisele.

Edaspidi teeb komisjon koostööd kõigi valitsustasandite ja sidusrühmadega, et ühtse turu potentsiaali täielikult ära kasutada ja luua sellega kindel alus pikaajalisele kestlikule konkurentsivõimele. Sellega seoses keskendutakse käesolevas teatises edasiste meetmete kahele peasuunale:

- **tagada kehtivate ühtse turu normide täitmine ja kõrvaldada liikmesriikides kehtivad tõkked**, eelkõige need, mis takistavad piiriüleste teenuste osutamist, ja need, mis püsivad suurima majandusintegratsiooni potentsiaaliga tööstusökosüsteemides (jaemüük, ehitus, turism, äriteenused ja taastuvenergia sektor);
- jätkuvalt **edendada ühtse turu rohe- ja digimõõdet** kui innovatsiooni, majanduskasvu ja konkurentsivõime allikat.

3.1. Ühtse turu normide täitmine ja liikmesriikides kehtivate tõkete kõrvaldamine

Kodanikud ja ettevõtjad saavad ühtsest turust täit kasu alles siis, kui ELi õigusnorme rakendatakse ja täidetakse õigesti⁴⁹. Ühtse turu normide igapäevane nõuetekohane rakendamine on komisjoni ja liikmesriikide ühine ülesanne. Eelkõige sõltub määruste õige kohaldamine liikmesriikide ametiasutuste tööst nende täielikul jõustamisel.

ELi õigusnormide nõuetekohane ja õigeaegne ülevõtmine on väga tähtis, et ühtset turgu käsitlevad õigusaktidel oleks soovitud mõju. Ühtse turu direktiivide keskmine ülevõtmispuudujääk⁵⁰ ületab nüüd Euroopa Ülemkogus 2007. aasta märtsis kehtestatud 1 % künnise. Ainult viis liikmesriiki on kokkulepitud sihttaseme saavutanud (vt graafik 3). Ühtlasi tuleb direktiivid üle võtta ja neid kohapeal kohaldada õigesti, pöörates erilist tähelepanu põhjendamatu ülereguleerimise probleemidele. Selles osas peavad liikmesriigid olukorda tublisti parandama (vt graafik 4).

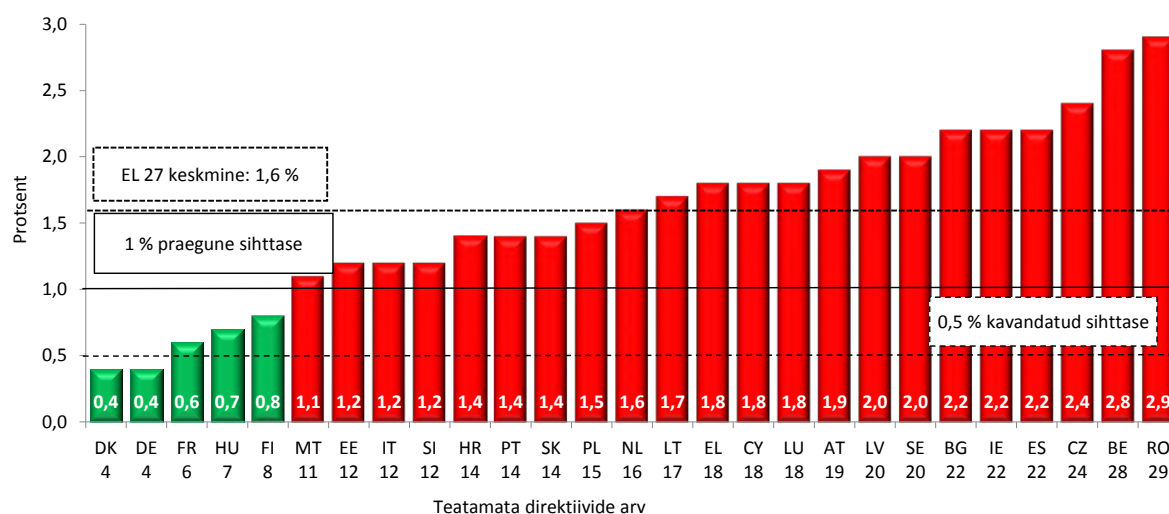
⁴⁸ COM(2023)168.

⁴⁹ Vt ka komisjoni hiljutine teatis „ELi õiguse täitmine ja poliitika tulemuslikkus“ (COM(2022)518 final).

⁵⁰ [2022. aasta ühtse turu tulemustabel](#).

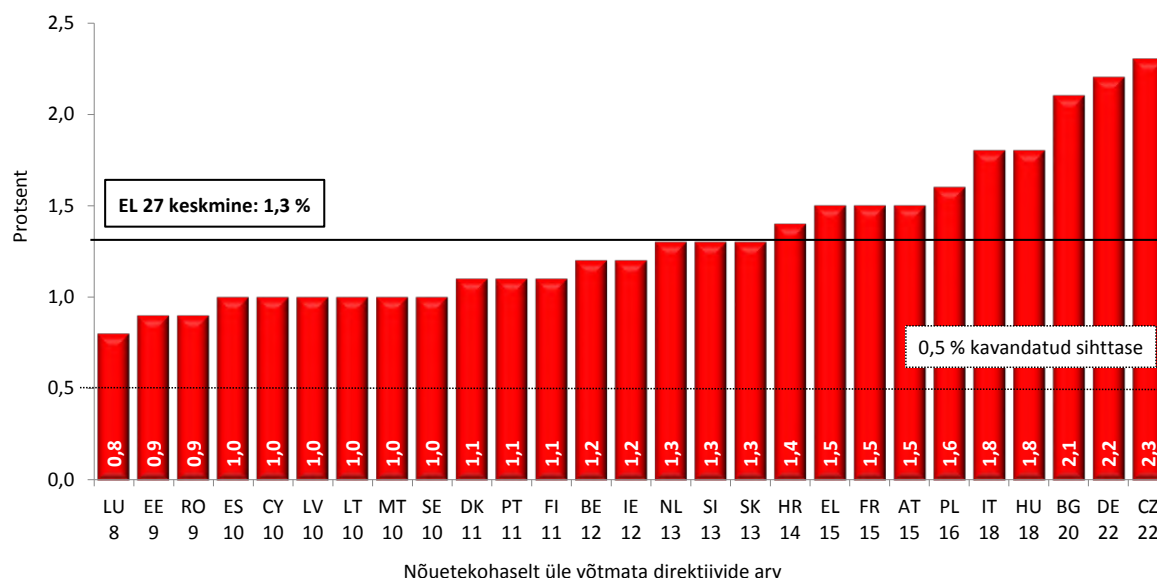
Selles analüüsis on vaadeldud 997 direktiivi ja 5669 määrust, millega tagatakse ühtse turu toimimine ja mis kehtisid 1. detsembril 2021.

Graafik 3. Liikmesriikide ülevõtmispuudujääk 10. detsembri 2021. aasta seisuga⁵¹

Allikas: Ühtse turu tulemustabel⁵²

Graafik 4. Liikmesriikide vastavuspuudujääk 10. detsembri 2021. aasta seisuga

Allikas: Ühtse turu tulemustabel⁵³

Ühtse turu normide parimaks täitmiseks ei ole olemas **kõigile sobivat lähenemisviisi**, kuid ühtse turu edukaks haldamiseks on igal juhul vaja head normide järgimise kultuuri ja partnerlusvaimu. Komisjon on võtnud kohustuse teha liikmesriikide haldusasutustega sobival tasandil koostööd, et toetada ja edendada ühtse turu normide ambitsioonikat rakendamist. Lisaks koostööle jätkab komisjon range täitmise tagamise poliitika rakendamist, et ühiselt kokku lepitud ELi õigusnorme kõigis liikmesriikides õigesti kohaldataks.

⁵¹ Ülevõtmispuudujäägi sihttasemete kohta vt lähemalt joonealused märkused 65–68.

⁵² [2022. aasta ühtse turu tulemustabel](#).

⁵³ [2022. aasta ühtse turu tulemustabel](#).

Komisjon järgib **täitmise tagamisel strateegilist lähenemisviisi** ja rakendab edukalt oma 2020. aasta ühtse turu normide täitmise tagamise tegevuskava,⁵⁴ keskendudes kriitilistele küsimustele. Nende hulka kuulub asutamisvabadus, kaupade ja teenuste vaba liikumine, sealhulgas spetsialistide liikuvus oskuste nappuse vähendamiseks, see, et riigihanke-eeskirjad võimaldaksid avaliku sektori vahendeid tõhusalt kasutada ja ettevõtjatel ühtsel turul konkureerida, ebaõiglaste maksetavade ja makseviivitustega tegelemine ning Euroopa standardite järgimine kodanike ja ettevõtjate hüvanguks.

2023. aasta veebruaris tegi komisjon 24 rikkumisotsust, et kõrvaldada tõkked teenuste ühtsel turul ja lihtsustada ELi ettevõtjate tegutsemist⁵⁵. Samal ajal võimaldasid komisjoni jõulised täitmise tagamise meetmed lõpetada 18 rikkumismenetlust tänu teenuste ühtse turu tegelikule paranemisele.

Põhjendamatud tõkked tekivad siis, kui liikmesriigi õigus on vastuolus ühtse turu normidega või kui neid norme rakendatakse või kohaldatakse riigis puudulikult või ebapiisavalt, sealhulgas riiklike ametiasutuste haldustavade tõttu. Need pärsivad ettevõtete suutlikkust areneda, jääda konkurentsivõimeliseks ning juhtida rohe- ja digipöoret.

Mõnd liiki tõkked on osutunud püsivaks: 60 % tõketest, mis ettevõtjate ees praegu on, esines ka 20 aastat tagasi⁵⁶. Paljud neist on seotud **riiklike õigusaktide ja haldustavadega**, millega liikmesriigid peavad esmajärjekorras ise tegelema. Sidusrühmade nimetatud tõkete hulka kuuluvad riiklike menetluste keerukus ja puudulik teave nende kohta ning ebaproportsionaalsed riiklikud nõuded teenuste valdkonnas, nt spetsialistide liikuvus, koormavad haldusnõuded töötajate lähetamisele ja maksustamisprobleemid piiriüleses kontekstis. Paljud sellised tõkked ei lase end õigusaktide ühtlustamisega kaotada ja seega jääb peamiseks eesmärgiks takistuste vähendamine riiklikul tasandil. Tehnilise toe rahastamisvahend aitab liikmesriikidel täiustada avalikku haldust ja luua soodsat ettevõtluskeskkonda.

Teenused on ELi majanduse jaoks eriti tähtsad. Need moodustavad ligikaudu 70 % ELi SKPst ja 73 % kogutööhõivest. Teenused hõlmavad suurt hulka sektoreid ja paljusid eri tegevusi. Mõnes sektoris toimib teenuste vaba liikumine hästi ning seda hõlbustavad digitehnoloogia ja ühtlustatud normid. Teistes valitsevad endiselt riigisisised turud, mõnikord konkreetse teenuse olemuse tõttu (nt piirkondlikud või riiklikud turueelistused). Teenusteturu paremat lõimumist takistasid enamasti **riiklikud õigusaktid** äriteenuste valdkonnas, piiravad loanõuded jaemüügiks, regulatiivsed ja haldusnõuded ehitusteenuste piiriülesel osutamisel ning turismis kehtivad piirangud teenuste piiriülese osutamise ja majutusteenuste nõuete puhul.

Tihedam koostöö liikmesriikide vahel ja komisjoniga ning teabevahetus, samuti arvamuste vahetus eelkõige konkurentsivõime nõukogus, on ühtse turu normide tõhusaks rakendamiseks vajalikud ning aitavad ennetada ja vältida ELi õiguse rikkumisi.

⁵⁴ Nagu on kirjeldatud 1. lisas „Ülevaade 2020. aasta ühtse turu normide täitmise tagamise tegevuskava rakendamisest“, [2023. aasta ühtse turu aruanne](#). Kõik ühtse turu normide parema rakendamise ja täitmise tagamise pikaajalise tegevuskava meetmed on rakendatud või algatatud.

⁵⁵ [Teenuste vaba liikumine: komisjon võtab meetmeid \(europa.eu\)](#).

⁵⁶ Vt „[30 aastat ühtset turgu – kokkuvõtte ja tulevikuväljavaated](#)“, [Euroopa Komisjon, 2022](#).

2020. aastal loodud **ühtse turu nõuete täitmise tagamise rakkerühma (SMET)**⁵⁷ töö on näidanud, kui väärtuslik on liikmesriikide ja komisjoni koostöö võitluses konkreetsete tõketega, mida ELi ettevõtjad ühtsel turul kogevad. Selle uuendusliku foorumi ühine ja intensiivne töö on suunatud õigusraamistiku lihtsustamisele ja haldustõkete vähendamisele konkreetsetes valdkondades. Näiteks on SMETi liikmesriigid nõustunud lihtsustama piiranguid spetsialistidele ja ettevõtjatele, kes osutavad ajutisi piiriüleseid teenuseid, kaotama headele tavadele tuginedes eelnevad kvalifikatsioonikontrollid 247 kutseala puhul ning vaatama läbi ja vähendama haldus- ja dokumendinõudeid.

SMET tegi ühtlasi kindlaks rohkem kui 80 peamist takistust, mis ei lase sujuvalt ja kiirelt anda tuule- ja päikeseenergiarajatiste kasutuslubasid. Arvestades, et taastuvenergia tootmisega tegeleb 50 000 VKEd, toetab nende tõkete kõrvaldamine kestlikku majanduskasvu. See muudab ELi investeerimiskohana atraktiivsemaks ja sobib hästi kokku kliimaneutraalset majandust käsitleva õigusakti ettepanekuga, millega on kavas hõlbustada ja kiirendada investeringuid kliimaneutraalse tehnoloogia tootmisprojektidesse, et tunduvalt suurendada päikesepaneelide, tuuleturbiinide ja muu puhta energia tehnoloogia tootmist Euroopas. Olemasolevat õigusraamistikku, mis lubab võtta kasutusele taastuvenergiat tootvaid kaitisi (mis põhineb taastuvenergia direktiivil), täiendatakse peagi selle õigusaktiga, mis puutub ühtlustatud õigusraamistikku, et lihtsustada lubade andmist ka kõnealust tehnoloogiat tootvatele uutele tööstusrajatistele, sealhulgas gigahertsi-suurustele projektidele. Komisjon kordab, et SMET kui liikmesriikide koostöö vahend on ühtse turu tõkete kõrvaldamiseks väga väärtuslik, ning toetub selles raamistikus konkreetsete tulemuste saavutamiseks seetõttu jätkuvatele ühistele jõupingutustele.

Struktureeritud koostöö jätkamine ettevõtjate sidusrühmadega, sealhulgas tööstusfoorumi,⁵⁸ Euroopa ettevõtlusvõrgustiku, VKEde saadikute võrgustiku ja klastrite võrgustiku raames, on samuti väga tähtis, et paremini mõista takistusi, mida neil ette tuleb. Seda toetab analüütiline töö, nt ühtse turu aastaaruanne ja SMETi aastaaruanne. **Ühtse turu tulemustabel** on kasulik vahend, mis aitab kõigil sidusrühmadel mõista praegusi tõkkeid ja kavandada meetmeid nende kõrvaldamiseks. **Komisjon jälgib hoolikalt ühtse turu tulemustabelist** valitud näitajaid ning muid asjakohaseid õiguskaitse ja ettevõtluskeskkonnaga seotud allikaid, nagu ülevõtmis- ja vastavuspuudujäägid, riigihanked, riigiasutuste makseviivitused ja avalike digiteenuste kättesaadavus, samuti näitajaid, mis on välja töötatud kutsealateenuseid käsitlevates reformisoovitustes.⁵⁹

⁵⁷ https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/single-market-task-force-continues-tackle-barriers-single-market-2022-11-29_et.

⁵⁸ Tööstusfoorum ühendab liikmesriike, igas suuruses ettevõtjaid, ametiühinguid ja kodanikuühiskonda, toimib sidusrühmade hääletoruna ja näitab Euroopa konkurentsivõime olukorda. Foorum toetub ka spetsiaalsele töörühmale, kelle ülesanne on hinnata ühtse turu olukorda. Samuti tegeleb foorum aktiivselt üleminekujuhistega, milles võetakse arvesse ka Euroopa tööstuse kaksikülemineku ja vastupanuvõimega seotud regulatiivseid probleeme. Foorum on hääletoru, ent ka teabeallikas tööstuses ette tulevate probleemide ja nende lahenduste kohta. Foorum tuleb kokku kaks-kolm korda aastas, viimati 7. märtsil 2023.

⁵⁹ Ühtse turu tulemustabeli kohaselt oli ettevõtjatele suunatud avalike digiteenuste osutamise punktisumma kahes kolmandikus liikmesriikides väga kõrge (umbes 80 või rohkem). Seevastu esines 2022. aastal 27 liikmesriigist 19 puhul avaliku sektori makseviivitusi rohkem kui 2019. aastal. Riigihangete näitajad viitavad üldiselt stabiilsele olukorrale, mis on veidi paranenud. Mitmes liikmesriigis on siiski veel arenguruumi selliste näitajate puhul nagu ühe pakujaga riigihangete osakaal ja otselepingute osakaal. Kutsealateenuste valdkonnas

Olemasolevaid koostöövahendeid tuleks igati ära kasutada, et parandada kodanike ja ettevõtjate ühtse turuga seotud probleemide proaktiivset ja praktilist lahendamist; siia kuuluvad ka **liikmesriikide kiireloomulised meetmed tagamaks, et riiklikel SOLVITI keskustel⁶⁰ oleksid piisavad inimressursid**. Riiklike meetmete kontrollimine enne nende vastuvõtmist on aidanud eriti hästi vältida vastuolusid ühtse turu normidega. SOLVITil õnnestus 2021. aastal lahendada üle 2 000 juhtumi,⁶¹ kusjuures keskmine lahendamise määr oli 87 %.

Ühtse turu läbipaistvuse direktiivi kohane teavitamismehhanism⁶² on arenenud tõeliselt ennetavaks vahendiks, mis tugevdab liikmesriikide ja komisjoni vahelist dialoogi ja koostööd varases etapis, näiteks seoses vähese heitega transpordi või jäätmete ringlussevõtu ja vähendamisega.

Selleks et ühtse turu norme paremini järgida, kavatseb komisjon **lihtsustada liikmesriikide teavituskohustusi, luues ühtse turu teadete jaoks ühtse kontaktpunkti**. Kui praegu on liikmesriigid sunnitud kasutama eri teavitusvahendeid, mis on loodud erinevate ühtse turu õigusaktide alusel, siis ühtne teavitusaken võimaldab vormistada kõik teated ühes kohas.

Teenuste valdkonnas loob komisjon ka eelisjärjekorra, et kõrvaldada koos **liikmesriikidega teenuste vaba liikumise tõkked suure teenustesisuga tööstusökosüsteemides**, mis ei ole täitnud talle pandud ootusi piiriülese kaubanduse osas. Need ökosüsteemid puudutavad eelkõige ehitus-, jaemüügi-, turismi- ja äriteenuseid.

Paljud tõkked ei ole mõeldud tõketena – sageli on need tulenenud lihtsalt eri liikmesriikides eri aegadel välja töötatud erinevate meetmetest, mis sõltuvad riiklikest või kohalikest kaalutlustest. Nad ei pruugi olla selges vastuolus asutamislepingu või ühtlustatud normidega. Ometi võivad nad suuresti takistada piiriülest äritegevust. Hoolimata kasust, mida sujuvam teabevahetus meile kõigile annaks, võivad suured erahuvid, muud poliitiliselt nähtavamad prioriteedid ja/või lihtsalt harjumuse jõud praktiliste lahenduste leidmist takistada. Komisjon, kes tegutseb oma kaasavate ja täitevvolituste kaudu, ei saa olla ühtse turu huvide ainus väljendaja. Ühtne turg vajab pühendunud hääli ka liikmesriikide asutustes. Seepärast teeb komisjon ettepaneku luua igas liikmesriigis **ühtse turu tõkete kõrvaldamiseks spetsiaalne ühtse turu amet**. Sellisel ametil peaks olema kõrge positsioon ja asjakohased vahendid ning alaline ülesanne ennetavalt tõstatada riiklikus otsustussüsteemis küsimusi ja pakkuda lahendusi⁶³. See töö täiendaks selliseid koostöövahendeid nagu SOLVIT ja SMET ning võiks eelkõige aidata kõrvaldada takistusi teenuste osutamises.

Uute kaubandustõkete tekke vältimine on väga tähtis, eriti teenustesektoris, kus riiklike õigusaktide mitmekesisus ja tugevad erahuvid on takistanud ühtsel turul suurema integreerituse saavutamist. **Teenuste direktiivis** nõutakse liikmesriikidelt, et nende kehtestatavad uued õigusnormid oleksid põhjendatud ja proportsionaalsed, eelkõige selliste

on aastatel 2007–2021 tehtud vähe edusamme, et vähendada regulatiivseid tõkkeid kutsealadele sisenemisel ja kutsealadel tegutsemisel. Õigusteenused on ühtsel turul endiselt kõige paremini kaitstud kutseala.

⁶⁰ Riiklikud SOLVITI keskused – Euroopa Komisjon (europa.eu).

⁶¹ „SOLVIT’s Helping Hand in the Single Market: celebrating 20 years“ (SOLVITI abikäsi ühtse turu jaoks: 20. aastapäev) https://ec.europa.eu/solvit/docs/2022/anniversary_report_web_en.pdf.

⁶² [Ühtse turu läbipaistvuse direktiiv – EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2019/1153/oj).

⁶³ Eri juhtimissüsteemide, nt föderaalsete süsteemide või suure detsentraliseerituse korral tuleks selle rolli kohandada.

kitsenduste korral nagu territoriaalsed piirangud, äriühingute omandiõiguse reeglid või fikseeritud tariifid. Teenuste direktiiviga kohustatakse liikmesriike teatama uutest nõuetest komisjonile ja teistele liikmesriikidele.

Lisaks on **proportsionaalsuse kontrolli direktiiv** alates 2020. aastast pakkunud liikmesriikidele raamistiku, mille alusel hinnata ja selgitada, miks uued, veel jõustumata riiklikud õigusnormid on mittediskrimineerivad ja proportsionaalsed. Raamistikku kohaldatakse siiski vaid ühe teenustemajanduse osa, nimelt reguleeritud kutsealateenuste suhtes. Komisjon kavatseb koos liikmesriikidega uurida, kuidas oleks kõige parem kasutada seda raamistikku mitte ainult kutsealade, vaid teenuste puhul üldiselt. Selleks kohandatakse teenuste direktiivi teavitamisvahendit ja antakse liikmesriikidele täiendavaid suuniseid proportsionaalsuse kriteeriumide kohaldamiseks. See aitab tublisti kaasa paremale ja vähem piiravale reguleerimisele ning väldib kulukat ja tarbetuid vastasseise tekitavat tagantjärele jõustamist.

Suur hulk liikmesriike on alustanud koostööd komisjoniga, et võtta vabatahtlikult kasutusele **ühine e-deklaratsioon lähetatud töötajatele**⁶⁴. Komisjon kutsub kõiki liikmesriike üles pingutama, et viia töö lõpule 2023. aasta lõpuks.

Ühtse turu normide kohaldamise ja täitemeetmete tõhustamiseks ning varasemate kohustuste täitmiseks on vaja **poliitilise tahte kinnitamist** kõigil tasanditel⁶⁵. Komisjon edastab **ühtse turu tulemustabeli tulemused korrapäraselt ühtse turu eest vastutavatele riiklikele asutustele**, eelkõige konkurentsivõime nõukogus. Arutelu käigus tuleks hinnata edusamme eesmärkide saavutamisel ning leida võimalikke uusi meetmeid, millega parandada liikmesriikide tegevust ühtse turu normide täitmise tagamisel ning tarbetute ja ebaproportsionaalsete tõkete vähendamisel.

Komisjon viitab varasemale liikmesriikidele esitatud üleskutsele seada ülevõtmispuudujäägi piirnormiks 0,5 % kõigi direktiivide puhul⁶⁶ ja 0 % direktiivide puhul, mille rakendamine on hilineanud rohkem kui kaks aastat⁶⁷. Samuti viitab komisjon oma varasemale ettepanekule seada kõigi direktiivide vastavuspuudujäägi piirnormiks 0,5 %⁶⁸. Ülevõtmismeetmetest teatamata jätmise puhul on komisjon teinud ettepaneku seada eesmärgiks 12 kuud alates ametliku kirja saatmisest kuni juhtumi lahendamiseni või anda rikkumisjuhtumid Euroopa Kohtusse⁶⁹.

Eespool nimetatu põhjal **teeb komisjon ettepaneku seada täitmise tagamisele konkreetseid eesmärgid ja seada nii ülevõtmis- kui ka vastavuspuudujäägi piirnormiks 0,5 %**. Samuti teeb komisjon ettepaneku kehtestada **SOLVITi jaoks sihttase**, et lahendada igas

⁶⁴ 2023. aasta alguseks ning pärast konsultatsioone ja teostatavusuuringut leppisid 20 liikmesriiki kokku, et töötavad välja ühtse vormi, millest anti teada 2021. aasta ajakohastatud tööstusstrateegias.

⁶⁵ Euroopa Ülemkogu 8.–9. märtsi 2007. aasta Brüsseli kohtumisel seatud üheprotsendilise ülevõtmispuudujäägi sihttase (ühtse turu direktiivide protsent, millest ei ole komisjonile veel täielikult teatatud) ja Euroopa Ülemkogu poolt 15.–16. märtsil 2002 Barcelonas kehtestatud 0 % määr direktiivide puhul, mille rakendamisega on hilineatud üle kahe aasta.

⁶⁶ Komisjoni poolt ühtse turu aktis (KOM/2011/0206) kavandatud ülevõtmispuudujäägi eesmärk 0,5 %.

⁶⁷ Euroopa Ülemkogu 15.–16. märtsi 2002. aasta Barcelona kohtumisel kehtestatud 0 % määr direktiivide puhul, mille rakendamisega on hilineatud üle kahe aasta.

⁶⁸ Komisjoni poolt ühtse turu aktis (KOM/2011/0206) kavandatud vastavuspuudujäägi eesmärk 0,5 %.

⁶⁹ Komisjoni teatis „ELi õigus: parema kohaldamisega paremad tulemused“, C/2016/8600.

liikmesriigis vähemalt 90 % juhtudest 12 kuu jooksul. Komisjon edastab ühtlasi oma tähelepanekud edusammude kohta ühtse turu tõkete kõrvaldamisel selliste koostöovahendite nagu SMET raames.

3.2. Ühtse turu rohe- ja digimõõtmel jätkuv edendamine

Ühtne turg on ELi **rohepöörde ja ringmajanduse** jaoks otsustava tähtsusega. EL peab säilitama juhtpositsiooni puhta tehnoloogia valdkonnas ja konkurentsieelise CO₂ heite vähendamisel, et jõuda heitevaba majanduseni. Peame kasutama toorainet ja muid ressursse tõhusamalt ning minema üle ringmajandusele, et säilitada toodetes sisalduvate materjalide väärtus ja minimeerida jäätmeid. Ringmajanduse tegevuskaval on ambitsioonikad eesmärgid edendada rohe- ja digipööret.

Ühised normid üle ELi lihtsustavad ettevõtjate jaoks probleemi lahendamist ja seega meie eesmärkide saavutamist – võimalik et ka üleilmsel tasandil. **Kestlike toodete ökodisaini normid** hõlbustavad ja suurendavad olemusliku lõpus olevatest toodetest saadavate materjalide taaskasutamist ja ringlussevõttu, et jäätmeid tekiks võimalikult vähe. **Tootepassi algatus** võimaldab tarbijatele ja ettevõtjatele hõlpsat juurdepääsu teabele toodete nõuetele vastavuse ning nende ringlussevõetud ja -võetava sisu kohta.

ELi kestliku rahanduse raamistik pakub vahendeid, mis aitavad erakapitalil investeerida keskkonnahoidlikku tegevusse ja rahastada üleminekut. ELi taksonoomia sisaldab loetelu kestlikest majandustegevustest, mis on kohandatud puhtaid tehnoloogialahendusi ja kestlikke investeeringuid otsivatele investoritele.

Olgugi et ELi elektrituru praegune ülesehitus on paljude aastate jooksul taganud tõhusa ja hästi integreeritud turu, mis on toetanud taastuvenergia, vähese CO₂ heitega energia ning puhaste paindlike tehnoloogialahenduste kasutuselevõttu, on hiljutine energiakriis toonud esile mitu puudust, mis on tinginud märgatava hinnatõusu kodumajapidamistele ja ettevõtetele, mõjutades nende elektriarveid. Kriisile reageerimiseks võttis EL vastu energiahindade meetmepaketi, mis sisaldab kõrgete hindadega toimetuleku meetmeid (sh sissetulekutoetus, maksusoodustused ning gaasi säästmise ja hoiustamise meetmed), ning kava „REPowerEU“, mis sisaldab lisameetmeid ja -rahastamist energiatõhususe ja taastuvenergia toetuseks, et vähendada sõltuvust Venemaa fossiilkütustest. Komisjon on teinud ettepaneku elektrituru korralduse reformimiseks⁷⁰.

Digiüleminek toimub kõikjal ja on osa meie igapäevaelust. See on üks peamisi tegureid liidu konkurentsivõimes, jõukuses ja ühiskonna heaolus. **Digiteenuste määruse ja digiturgude määrusega** antakse komisjonile uued otsesed uurimis- ja täitevvolitused, mis juba eksisteerivad mõnes muus valdkonnas, näiteks konkurentsioiguses või finantsvaldkonna reguleerimises. Komisjon kohustub võtma kõik vajalikud uurimis- ja täitevmeetmed ning kasutama oma järelevalvevolitusi väga suurte digiplatvormide ja otsingumootorite ning pääsuvalitsejate suhtes, kui nad ei täida digiteenuste või digiturgude määrukses sätestatud kohustusi.

⁷⁰ COM(2023) 148 final.

Kõikjal üle ühtse turu vajavad eurooplased juurdepääsu **usaldusväärsele, kiirele ja turvalisele ühenduvusele** kogu liidus, nii et kõik ELi elutähtsad taristud, sealhulgas elektrooniline side ja digitaristu, oleksid igati turvalised. Samaaegselt 23. veebruaril vastu võetud **gigabititaristu määruse** ettepanekuga on komisjon algatanud ulatusliku ettevalmistava konsultatsiooni ühenduvussektori tuleviku üle. Konsultatsiooni käigus uuritakse ka seda, kuidas me **jõuaksime tõelise ühtse elektroonilise side turuni**. See tooks kokkuvõttes kasu kodanikele, pakkudes neile paremaid ja taskukohasemaid telekommunikatsiooniteenuseid.

Euroopa 2020. aasta andmestrategie eesmärk on luua tõeline ühtne andmeturg, kus järgitakse igakülgset Euroopa õigusnorme eraelu puutumatuse ja andmekaitse kohta ning kus valitseb õigusselgus selles, kellel on andmetele juurdepääs ning kes ja millistel tingimustel neid kasutada võib. Komisjon esitas 2022. aasta veebruaris andmemääruse ettepaneku, et kehtestada alusraamistik, mis tagaks digikeskkonnas õigluse, stimuleeriks konkurentsivõimelist andmeturgu, avaks andmepõhise innovatsiooni võimalusi ja muudaks andmed kõigile kättesaadavamaks. Üldraamistikku toetab **ühiste Euroopa andmeruumide** loomine ja ühendamine strateegilistes sektorites ja avalikku huvi pakkuvates valdkondades.

Koos käesoleva teatise avaldamisega **võtab komisjon kasutusele riigihangete andmeruumi**,⁷¹ mis tagab kättesaadavamad ja kvaliteetsemad andmed riigihangete jaoks, mille maht on ligikaudu 2 triljonit eurot (peaaegu 13,6 % ELi SKPst)⁷². Andmeruum loob võrdsed võimalused ettevõtjatele, kes teevad pakkumusi riigihankeprojektidele kõikjal üle ELi. Eriti kasulik on see VKEdale. See aitab avaliku sektori hankijatel ja ettevõtjatel täiustada oma investeerimis- ja pakkumisstrateegiaid ning annab kõigile sidusrühmadele suurema läbipaistvuse ja kulutõhususe.

Kavandatud **Euroopa terviseandmeruum** ei võimesta mitte ainult üksikuid patsiente, vaid toetab ka tervisega seotud teadusuuringuid ja innovatsiooni Euroopa tasandil⁷³. Samuti tuleb kõrvaldada ravimite ühtse turu liigne killustatus, et hõlbustada ravimite ringlust ELi patsientide hüvanguks.

Pärast aastakümnetepikkusi arutelusid saab ühtne patent 2023. aasta juunis lõpuks teoks. See tähendab **ühtse tehnoloogiaturu kauaoodatud süvendamist**. Patendid on kõige tugevamad intellektuaalomandi õigused ja digipöördesse investeerimisel otsustava tähtsusega. Modelleerimine näitab, et ühtne patent võiks suurendada aastas ELi tehtavate välismaiste otseinvesteeringute mahtu 1,8 miljardi euro võrra⁷⁴. Ühtse patendiga kaasneb standardi rakendamiseks oluliste patentide reform, milles **sätestatakse ülemaailmsed litsentsimisstandardid** viisil, mis maksimeerib standardi rakendamiseks oluliste ELi patentide omanike ja rakendajate investeeringuid teadus- ja arendustegevusse.

Digipööre muudab sotsiaalkindlustusõiguste piiriülese kasutamise kodanike jaoks üha lihtsamaks. Komisjon esitab 2023. aastal **sotsiaalkindlustuse koordineerimise**

⁷¹ C(2023) 1696.

⁷² Hetkel on ühes kohas kättesaadav ja analüüsiv ainult väike osa andmetest, mis pärinevad vaid 20 %-lt kõigist pakkumustest; see koht on ELi andmebaas Tenders Electronic Daily (TED). 80 % andmetest on aga eri vormingutes ja jaotunud eri liikmesriikide eri süsteemide vahel.

⁷³ [Euroopa terviseandmeruum \(europa.eu\)](https://europea.terviseandmeruum.eu).

⁷⁴ <https://www.epo.org/service-support/publications.html?pubid=162#tab3>.

digitaliseerimise algatuse, mis on seotud Euroopa sotsiaalkindlustuspassi katseprojektiga⁷⁵. Algatuses tutvustatakse, kuidas digipööre selles valdkonnas hõlbustab kodanike sotsiaalkindlustusõiguste kasutamist Euroopas ning toetab seega inimeste vaba liikumist ja tööjõu liikuvust. Selles kirjeldatakse sotsiaalkindlustusvaldkonna digitaliseerimisel tehtud edusamme, peamisi probleeme ja võimalusi ning seoseid muude digialgatustega; ühtlasi seatakse aastani 2030 selged vahe-eesmärgid, mis toetavad komisjoni pikemaajalist visiooni koostalitlusvõimelisematest ja omavahel paremini seotud sotsiaalkindlustussüsteemidest.

ELil on aktiivne roll ka maksupoliitikas, kus ta tegeleb moonutustega ja tagab ühtse turu hea toimimise. Näiteks **digiajastu käibemaksu** ettepanek⁷⁶ aitab ühtset turgu tublisti tugevdada, lihtsustades kauplejate, eelkõige VKEde käibemaksukohustusi ja pakkudes välja digiaruandluse nõude, et hoida ära edasist killustatust ELis. Ettevalmistamisel olev „Äritegevus Euroopas: tulumaksuga maksustamise raamistik“ (BEFIT) sisaldab ELi ühtset äriühingu tulumaksu reeglistikku ja loob nõnda sidusa lähenemisviisi äriühingute maksustamisele ELis.

Lisaks valmistab komisjon ette ulatuslikku **tolliliidu reformi**, millega tugevdatakse tolli- ja turujärelevalveasutuste koostööd, tuuakse sisse keskne riskijuhtimise andmeanalüüs ning põhjalikum ja struktureeritum mitmest allikast pärit andmete vahetamine. Uusi geopolitiilisi probleeme arvestades on ELi ettevõtjate jaoks on väga tähtis areneda ja hoida oma tootmisrajatisi ühtsel turul, et säiliks selle terviklikkus ja võrdsed võimalused kolmandate riikide tootjatega. Tollireformi peaeesmärk on seega ELi õigusnormide, sh keeldude ja piirangute tõhusam ja tulemuslikum jõustamine välispiiridel⁷⁷.

Edukaks üleminekuks rohe- ja digimajandusele on tarvis vajaliku haridusega tööjõudu. Juba praegu kinnitab 77 % ettevõtetest, et neil on raskusi vajalike oskustega töötajate leidmisega⁷⁸. Peamine vahend, millega ettevõtjad saavad neile sobival ajal ja kohal juurdepääsu kutseoskustele, on **ELi tööalase liikuvuse süsteem**, mis on alates 1997. aastast võimaldanud 800 000 inimesel töötada oma kutsealal teises liikmesriigis. Alates 2013. aastast on **Euroopa kutsekaardi ja ühise koolitustesti** kasutuselevõtt liikuvust lihtsustanud, kuid seda ainult piiratud arvul kutsealadel. Selleks et seda potentsiaali ära kasutada ja muuta kutsequalifikatsioonide tunnustamine teistes liikmesriikides laiemale publikule kiiremaks ja lihtsamaks, uurib komisjon koos liikmesriikidega võimalust neid ja sarnaseid vahendeid laiemalt kasutada. Lisaks esitab komisjon 2023. aastal **ettepaneku lihtsustada kolmandate riikide kodanike kutsequalifikatsioonide tunnustamist**, et muuta ühtne turg väljastpoolt ELi pärit talentide ja oskustöölise jaoks atraktiivsemaks. Komisjon katsetab ka Euroopa digioskuste tunnustust, et tagada digitaalsete oskuste omandamise ja täiendamise

⁷⁵ Sotsiaalkindlustuspass täiendab sotsiaalkindlustusteabe elektroonilise vahetamise (EESSI) süsteemi, mis võimaldab asutustevahelist teabevahetust, hõlbustab suhtlust liikuvate kodanike, sotsiaalkindlustusasutuste ja muude asjaomaste haldusasutuste (nt tööinspeksioonid ja tervishoiuteenuste osutajad) vahel ning võimaldab reaajas kontrollida sotsiaalkindlustusõigusi, sealhulgas nende osalejate omi, kellel puudub juurdepääs EESSI süsteemile.

⁷⁶ Vt COM(2022)701 final.

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_en.

⁷⁷ Teine näide tolli- ja turujärelevalveasutuste tihedamast koostööst on hiljuti vastu võetud ELi tollivaldkonna ühtse teeninduskeskkonna määrus, mis tagab riikide tollisüsteemide omavahelise ühendatuse: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. novembri 2022. aasta määrus (EL) 2022/2399, millega luuakse Euroopa Liidu tollivaldkonna ühtne teeninduskeskkond ja muudetakse määrust (EL) nr 952/2013 (ELT L 317, 9.12.2022, lk 1).

⁷⁸ [2023. aasta ühtse turu aruanne](#), lk 23.

miinimumtase ja selle tunnustamine ELis. Samal ajal viime 2025. aastaks lõpule Euroopa haridusruumi loomise, mis võimendab liikmesriikide haridussüsteemide digitaalset ja rohelist mõõdet, lihtsustab õppijate ja õpetajate tööd ühtsel turul ning hõlbustab teadlaste ja ülikoolide koostööd.

* * *

4. KOKKUVÕTE

Ühtne turg on toonud majanduslikku, sotsiaalset ja geopoliitilist kasu kodanikele, ettevõtjatele ja ELile tervikuna. Ehkki see kasu on vaieldamatu, jätkuvad ühised jõupingutused **lahenduste otsimiseks ja leidmiseks**, et kasutada ära ka seni kasutamata võimalused. Ühtne turg peab samuti jätkuvalt **kohanema uue reaalsusega**: muutuva geopoliitilise keskkonna, tehnoloogia arengu, rohe- ja digipöörde ning ELi pikaajalise konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamise vajadusega.

Ühtse turu loomine kolmekümne aasta eest oli ühiste püüdluste tulemus. **Tulevikku vaadates** peame jätkama ühtse turu eeliste parimat ära kasutamist muutunud oludes. Esiteks tuleb taas keskenduda tõkete kõrvaldamisele kogu majanduse jaoks kõige tähtsamates valdkondades, nagu teenused, kapitaliturud, energiaturud ning digi- ja andmeturud. Teiseks tuleb täitmise tagamisel keskenduda suurima kasutamata potentsiaaliga valdkondadele, nagu äriteenused, jaekaubandus, ehitus ja turism. Kolmandaks on vaja selgeid sihttasemeid, et tegeleda puudustega ELi õigusnormide ülevõtmisel ja rakendamisel, haldustõkete vähendamisel ja ärikeskkonna parandamisel.

Komisjon jälgib edusamme ühtse turu tulemustabeli ning muude asjakohaste allikate põhjal, mis käsitlevad nõuete täitmise tagamist ja ärikeskkonda, samuti SOLVITi ja selliste koostöövahendite nagu SMET raames tehtud edusammude põhjal.

Eespool öeldu põhjal võetakse **nõukogus ja Euroopa Ülemkogus toimuvatel aruteludel** arvesse komisjoni aruannet **ühtse turu normide täitmise tagamisel ja rakendamisel** tehtud edusammude ning **ühtse turu tõkete kõrvaldamise** kohta. Riigipeadel ja valitsusjuhtidel palutakse igal aastal arutada vastavat arengut kevadisel Euroopa Ülemkogul.

Kõik see nõuab **ühist pingutust koos kõigi osalejatega** – Euroopa Parlamendi, liikmesriikide, komisjoni, aga ka ettevõtjate, VKEde ja vabaühendustega –, kellest igaühel on oma roll.

Komisjon kutsub riigijuhte, valitsusi, seadusandjaid ja sotsiaalpartnereid üles kasutama sel aastal ühtse turu loomise aastapäeva tähistamist kui **võimalust kahekordistada jõupingutusi, et ühtne turg toimiks edasi ja toimiks paremini** nii inimeste kui ka ettevõtjate jaoks. Jätkata tuleb arutelu selle üle, kuidas ühtset turgu järgmise 30 aasta jooksul edasi arendada.